

پیشگفتار

حمل و نقل محصولی است از نوع خدمات که تقاضای آن به تقاضای سایر محصولات (کالا و خدمات) بستگی داشته و عرضه آن بر عرضه بسیاری از کالاها و خدمات تأثیر بسیاری دارد. بدین لحاظ حمل و نقل خدمتی است که ماهیت راهبردی داشته و در فرایند عمومی اقتصاد کشور، بویژه در فعالیتهای بازرگانی داخلی، تجارت خارجی و گردشگری، نقش عمده‌ای دارد؛ به طوری که هر نوع نارسایی و بحران در ارائه آن به کل فعالیتهای اقتصادی کشور سرایت کرده و موجب کاهش رفاه اقتصادی مردم جامعه می‌شود. بدین سبب اقتصاد حمل و نقل جایگاه ویژه‌ای را در نظریه‌پردازیها، سیاستگذاریها و برنامه‌ریزیهای مربوط به امور کوتاه، میان و بلندمدت اقتصادی کشورها دارد. بخصوص در کشور ایران، که در منطقه مهم خاورمیانه به عنوان پل ارتباطی بین شرق آسیا و اروپا و همچنین شمال آسیا و جنوب آن و قاره افریقا واقع شده و سرزمینی گسترده با تنوع اقلیمی است، مبحث اقتصاد حمل و نقل اهمیت ویژه‌ای دارد.

متأسفانه در کشور ما با وجود اینکه اقتصاد حمل و نقل برای رونق و رفاه اقتصادی جامعه اهمیت حیاتی دارد، مسئولان مملکت چه به لحاظ علمی و چه از جنبه سازماندهی و سیاستگذاری توجه چندانی به این موضوع نکرده‌اند. نگرش عمده مسئولان و مراجع علمی و دانشگاهی کشور ما به حمل و نقل عمدتاً به جنبه ساخت‌وساز و سازه‌های آن محدود می‌شود و برنامه‌ریزی و سیاستگذاری در شاخه‌های مختلف آن به صورت ناهماهنگ و بدون توجه به مسائل بلندمدت اقتصادی کشور انجام می‌گیرد. نتیجه این فرایند مشکلاتی است که هرروزه در چهارچوب عملکرد حمل و نقل درون‌شهری و برون‌شهری شاهد آن هستیم و این مشکلات گاهی به تنگناهای عمده‌ای در مسیر توسعه اقتصادی کشور می‌انجامد.

در کتاب حاضر که با استفاده از متون متعدد به زبانهای انگلیسی و آلمانی - که در دسترس اینجانب بود - تدوین شده است، کوشیده‌ایم تا سه موضوع نظریه‌پردازی، برنامه‌ریزی و سیاستگذاری را در ارتباط با اقتصاد حمل و نقل به گونه‌ای پیوسته و مرتبط به هم ارائه دهیم و ضمن لحاظداشتن نکات علمی لازم برای دانشجویان و مدرسان رشته اقتصاد حمل و نقل - که اخیراً در چند دانشگاه کشور فعال شده است - به جنبه‌های کاربردی مورد علاقه دست‌اندرکاران مسئول در نظام اداری کشور در زمینه مرتبط نیز پردازیم.

ویژگی خاص کتاب این است که کوشیده‌ایم در مواردی که به نوع خاصی نظریه، سیاستگذاری یا برنامه‌ریزی در زمینه اقتصاد حمل و نقل اشاره می‌شود، برای درک بهتر مطلب، موضوع با مثالی مشخص ارائه شود. از آنجا که به دلیل ضعف توجه به اقتصاد حمل و نقل در کشور اطلاعات لازم برای این نوع مثالها در مورد ایران وجود نداشت از مثالهای مربوط به کشور آلمان استفاده کرده‌ایم. ان‌شاءالله اگر کتاب مورد توجه و استقبال قرار گرفت، مسئولان محترم وزارت راه و ترابری شرایطی را فراهم می‌کنند تا آمارها و اطلاعات مشابه در ایران نیز تهیه و در چاپهای بعدی جانشین مثالهای درج شده در کتاب شود.

امیدوارم این اقدام بسیار کوچک و ناقص اینجانب جرقه‌ای در خصوص لزوم پرداختن بیشتر به موضوع اقتصاد حمل و نقل را از جنبه‌های مختلف ایجاد کند.